

Vychovatelé

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně. Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty s sebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty s sebou do Terezína.

I. Předobraz - Děti v Terezíně.

- a) Péče o děti v Terezíně (Jak se mohli v Terezíně vězni starat o děti?)
- b) Faktory ovlivňující výchovu v Terezíně (Kdo, co a jak vychovával v Terezíně?)
- c) Výhledy výchovné činnosti v Terezíně (Mohly existovat přednosti terezínské výchovy?)

Společně se spolužáky a učitelem promýšlejte výše uvedená témata. Z jednoho z nich si zaznamenejte důležité body, myšlenky. Komentujte následující slova:

perspektiva
vzdělání
kolektiv
vychovatel

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty ssebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty ssebou do Terezína.

II.A. Obraz 1 - Zprávy o výchově.

Po přečtení jednoho z textů (1a nebo 1b) odpovězte na následující otázky. Doložte na konkrétní části textu):

- Jaký postoj zaujímá k výchově terezínských dětí autor textu?
- Jak autor hodnotí možnosti terezínské výchovy?
- Co si myslí o vychovatelích?

1a) H. G. ADLER, *Terezín 1914 – 1945. Tuář nuceného společenství. Díl II. – Sociologie. Vydáno 1955, česky 2006 – upravený text ze stran 400 – 422 českého vydání. Odborný text.*

Značné úsilí bylo věnováno péči o mládež a její výchově; obojí zůstalo nevyřešeným a nevyřešitelným problémem. Příčina tkví v zoufalé existenci dětí vykořeněných z dráhy a v terezínských poměrech. Mládeži platil veškerý soucit a zájem ostatních vězňů a táborové samosprávy. Součástí samosprávy bylo oddělení Péče o mládež, které se staralo o děti od 4 do 16 let, často ale i o starší. Jeho snahou bylo umístit co nejvíce dětí do domovů (heimů). V domovech se o děti staral vychovatelský a pečovatelský (správní) personál. V každém domově byla marodka s lékařem, ošetřovateli. Nejčastějším možným etickým i praktickým cílem výchovy byla příprava na budoucí život v Palestině. Vedení se snažilo vychovávat mládež společně na základě kamarádství v kolektivním duchu a vzbuzovat v dětech sebevědomí. Sebevědomí mělo být však usměřňováno do správných kolejí. Teprve po otevření ghetta se děti mohly volně pohybovat, cvičit a hrát si na části šancí. Samospráva měla tendenci dětem co nejvíce pomáhat a to i na úkor starých. Prvními vychovateli - dobrovolnými spolupracovníky byli mladí sionisté a také čeští asimilanti. Vedoucím oddělení byl Egon Redlich, ctižádostivý a ješitný. Vedle něho hrál největší roli Fredy Hirsch, který byl pro děti velkým vzorem jako učitel tělocviku a jako poněkud diktátorský mužský hrdina se svým sionistickým idealismem.

1b) Egon REDLICH, *Trojí úkoly péče o mládež, zpráva k prvnímu výročí zřízení domovů, léto 1943. Dobo- vý text.*

Naše situace je podobná plavci, který je unášen prudkým proudem a který s vypětím všech sil musí bojovat, aby dosáhl břehu. Je těžko hodnotit výsledky naší práce, je nutno mluvit o našich úkolech. Prvním úkolem je zajistit lepší životní podmínky dětí, lepší jídlo, bydlení, lepší hygienické podmínky. Tak jako si rodiče nedopřejí nějakých požitků, aby jej mohly dopřát dětem. Druhým a patrně nejtěžším úkolem je výběr vychovatelů. Vychovatel musí být učitelem, hygienikem a také otcem i matkou. Je zapotřebí jeho skutečná láska a nadšení. Třetím úkolem je činnost vychovatele. Vlivem těžkých životních podmínek se stává mravnost u značné části osazenstva pojmem velmi relativním. Vychovatel musí tyto vlivy omezovat. Musí si získat důvěru dětí, které jsou zde mnohem nedůvěřivější a kritičtější než v normálním životě. Vychovatel žije neustále s dětmi, neexistuje odstup dítěte od vychovatele; na druhé straně se dítě mnohem více přimyká k vychovateli. V tom leží velká možnost vychovatelova.

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou být vzaty sebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou být dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty sebou do Terezína.

II.B. Obraz 2 Vychovatelky a další dospělí

Před přečtením dalšího textu odhadněte, s kým se děti v Terezíně stýkaly. Tyto osoby sepište do seznamu pod sebe. Doplňte dohromady alespoň pět údajů:

1.	Vychovatelé:	4.	...
2.	...	5.	...
3.	...		

Po přečtení okomentujte nejen na základě textu body vytvořené na úvod obrazu 2. Způsob komentáře je libovolný - například, jak mohly jednotlivé skupiny přispět k pozitivní, či negativní výchově mladých lidí umístěných na heimu.

Přečtete text:

Každý pokoj měl opatrovnici - „betreuerku,“ v pokoji 28 to byla Ella Pollaková, které se říkalo Tella - zkratka ze spojení teta Ella. Evelina Merová na Tellu vzpomíná: „*Původně byla učitelkou hudby, klavíru, přísná, cílevědomá, silná osobnost. Některé se jí bály, některé ji neměly rády, já jí věřila absolutně, učila nás být rezervovanými a neukazovat navenek své city. Občas nás zahrnovaly svými „kritikami“ – jak se máme chovat a zdokonalovat, abychom byly hodny maagalu.*“ Telle pomáhaly mladší dívky, často jen o pár let starší než jejich svěřenkyňe, na osmdvacítce to byly například Eva Weissová, Lilly Grossová, Laura Šimková, Rita Böhmová a Eva Ecksteinová. Jedna z nich zpravidla v noci na pokoji zůstávala. Tella (narozena 1913) patřila k zásadové skupině, dohlížející na disciplínu. Srdečná a sportovní Eva Weissová (narozena 1923) byla její protiklad, a proto se s Tellou doplňovaly – snažila se vcítit do dětské duše, třeba i hledáním hesla (citátu) a obrázku pro každé dítě. Pro mnohé byla jako starší sestra. Dívky se setkávaly i s dalšími dospělými. Maminka jedné z nich Margit Mühlsteinová seznamovala dívky s judaismem a židovskými tradicemi – nejčastěji u příležitosti židovských svátků. Paní Salusová měla dozor před toaletami a vyměňovala své básničky za chleba. Tatínek Handy Pollakové Karel se stal jakýmsi „všeobecným Strejdou,“ údržbářem kavalců na pokoji 28 (a také se zamiloval do Telly, v Terezíně se vzali). Denně kromě soboty docházeli učitelé, mezi oblíbené patřila vyučující dějepisu paní profesorka Brumlíková. Obyvatelé heimů docházeli navštěvovat rodiče. Většina heimů měla svou vlastní marodku s určeným lékařem a dalším personálem. Na heimech probíhaly pravidelné kontroly z oddělení Péče o mládež (součást samosprávy). Mnohé děti nacvičovaly divadelní či hudební představení.

Z příkazu Vám oznamujeme, že dne 11. února máte odcestovati k pracovnímu nasazení v Terezíně.

Děti: Nežidovské děti nemohou býti vzaty s sebou. Tyto děti mohou zůstat v bytě v opatrování příbuzných nebo známých, nebo mohou býti dány k příbuzným nebo známým smíšeným manželstvím, nebo do veřejných sociálních institucí. Židovské děti musí být vzaty s sebou do Terezína.

II.C. Obraz 3 Tella

Přečtěte text:

Zápisník Helgy Pollakové (30. září 1943):

„To bylo včera krásné. V životě na to nezapomenu. Měly jsme nejkrásněji vyzdobený heim. Na lampu jsme daly krásný věnec ze zeleného listí a červených bobulek. Veliká tabule je pokryta ubrusy a na ní stálo krásně připravené jídlo. Všechny jsme byly v bílých halenkách a tmavomodrých sukních. Nejprve jsme zpívaly. Tella pak hovořila o minulém roce, co všechno dobrého jsme zažili, a také o strastech, ale vždy bylo více těch radostných chvil než těch smutných. A jako slib, že na to a naše ideály nikdy nezapomeneme, jsme si zazpívaly naši hymnu. Potom začala žranice... Já myslala, že Tellu zlobím, byla tak krásná a sympatická, vyzařovalo to z ní mnohem více než kdy jindy. Telle se vůbec nedívám. Měla radost z toho, co pro nás udělala.

Na jedno jsem zapomněla. V tom má Tella velkou pravdu. Buď na sebe přísná a na druhého se dívej mírněji a shovívavěji. Podle to se budu řídit.“

Marianne Deutschová se se společenstvím v pokoji 28 nedokázala smířit, a a už vůbec ne pod někdy tvrdým a přísným Telliným vedením. Vzpomíná na to: „Kdyby nebylo Telly, asi by mi to v pokoji přišlo lepší. To druhé betreurky byly moc hodné. Když nocovaly v pokoji, byly to báječné večery. Ale Tella mi tu dobu pokazila. Buď mě někdo bere takovou, jaká jsem, nebo ať mě nechá být.“

Ze zápisníku Anny Flachové:

Když si vzpomeneš na 28, myslí na to, co jsme se naučily, čím se chceme stát, a zaříd se ve všem podle toho.

Tella, 5. říjen 1944, Terezín (před odjezdem do Osvětimi)

Člověk je na světě, aby konal dobro. Kdo to nedělá, nemá právo být člověkem. Chceš-li plnit své poslání člověka, říd se, jak Tě Tella vychovala a co ona by v Tvém případě dělala. Myslím, že je to ten nejneomylnější člověk, kterého jsi doposud poznala.

Lenka Lindtová, 15. říjen 1944, Terezín (před odjezdem do Osvětimi)

III. Úkol na závěr - co vy a Tella?

Vyberte si jeden z úkolů:

- Jste Tellinou pomocnicí - sestavte si pět zásad pro výchovu dívek v pokoji 28.
- Jste Tellinou svěřenkyní - napište „kritiku“ Telliny činnosti na pokoji 28.
- Jste pověřeni vytvořením citátů o Telle. Napište alespoň tři.
- Z libovolné pozice napište, nebo nakreslete Telle vzkaz do památníku.